

Beste klasgenoten!

Een reunie. Toen ik de uitnodiging kreeg, dacht ik meteen: ja, leuk om elkaar nog eens terug te zien. En wie van jullie zal ik daar dan tegenkomen? Ik nam de namenlijst erbij en kon wat leegtes invullen, maar toch... Ik schrik ervan, bij hoeveel van jullie geen gezicht verschijnt, geen verhaal, niets! Reünie, hereniging. Met wie, vraag ik me af, waarom? Ik was dik met een paar maten, twee van hen zijn inmiddels overleden. Wham. Aan een aantal van jullie bewaar ik leuke maar vluchtige herinneringen, dat biedt straks ook weinig stof voor weet-je-nog verhalen. Zelfs de plek waar het allemaal gebeurde is weg; die nog eens op me in laten werken kan niet meer.

Wat maakt dat ik jullie toch graag zie? Omdat we samen door de molen van dat stugge EPL puberden. Met het Voorbereidend Onderwijs op onze loopbaan in de Wetenschappen zat het daar wel goed, maar voor onze persoonlijke ontwikkeling waren we aangewezen op elkaar. Vol bravour en onzekerheid zochten wij grote antwoorden op grote vragen. We ontdekten onze talenten, interesses, en een wereld aan mogelijkheden om daar wat mee te doen. We maten ons aan elkaar, fanatiek, als we ergens goed in waren wilden we de beste zijn - we konden alles, alles kon! Onze lijven stonden in vuur en vlam, we smolten samen, soms even, of werden vrienden voor het leven.

Als ik terugdenk aan het EPL, denk ik vooral aan die heftige zoektocht. Voor mij is deze reünie een gelegenheid om daar nog eens naar te kijken. Er gebeurde zoveel, maar ondertussen leek het aan me voorbij te gaan, me niet te raken. Ik was onzeker, voelde me alleen, had weinig vrienden, ben in het laatste jaar bijna afgehaakt. Had alleen ik dat? Wisten jullie wél wat jullie ervan gingen maken? Ach, natuurlijk horen twijfel en onzekerheid bij het puberen, wat zouden we er nog bij stilstaan. Ik hoop dat jullie, net als ik, je weg gevonden hebt. Voor wie geen oude koeien uit de sloot wil halen: laat onze bijeenkomst in November vooral een gezellig weerzien worden. Hopelijk tot dan! Voor wie het wel leuk vindt volgen hier wat herinneringen. Misschien roepen ze iets op, iets om hier te delen met elkaar. Misschien geeft het een beetje extra kleur aan het weerzien. Een paar uur is tenslotte niet veel en zo weer voorbij. De initialen van de namen zijn fictief, tenslotte is niet iedereen gediend van publieke bekentenissen. Wie zich herkent, soi. De rest kan je zelf invullen.

Geldrop

Ik groei op in een „verzuild” dorp. Zonder dat ik ooit van de term gehoord heb, weet ik precies: aan de andere kant van de grote weg wonen de echte Geldroppenaren, de katholieken; wij zijn de „import”, de protestanten. Tot de vierde klas staat onze lagere school nog „aan de overkant”, precies tegenover de katholieke Nazarethschool. De katholieke jongens staan ons op te wachten als we uitgaan en dan is het knokken of hard wegreppen. Later wordt afgesproken dat wij een kwartier eerder naar huis kunnen. Ook hun „carnavals”vakantie valt op een andere datum dan onze „krokus”vakantie. Als we een eigen schoolgebouw krijgen, komen we nauwelijks nog aan de overkant. Wij hebben alles zelf: ons eigen landje (tot aan de rivier, de andere kant is weer vijandelijk gebied), onze eigen sportclub (wij hockey, zij voetbal), eigen winkels, een eigen kerk ...

En niet veel later ook een muziekschool. Mijn vader is een van de oprichters. Iedereen is welkom, maar ik zie er alleen kinderen uit onze buurt. Behalve het geloof scheidt ons nog iets anders: onze vaders kunnen dure muzieklessen betalen; zij verdienen meer dan de vaders aan de overkant. Dat wordt me een keer flink ingewreven door meneer P, mijn klarinetleraar. Hij ziet wel wat in me en stelt dus hoge eisen. Ik heb een stuk van Mozart ingestudeerd, alle nootjes op hun plaats, maar dat is hem niet genoeg. „Wa stoat ge te loeien as 'ne fabrieksfluit. Hoort ge't zelf nie? Ga thuis moar eens luisteren.” Hij kent mijn vader, voor wie er (na „de zaak”, Philips dus) niets belangrijker is dan klassieke muziek.

Als ik de volgende les beken dat ik niet de moeite genomen heb om naar de „echte” Mozart te luisteren op een van mijn vaders LP's, is de maat vol. „Dure lessen, zó'n platenverzameling thuis, maar 't is aan u nie besteed. Wat doet ge hier? Ga bij het hermenieke, daar kunt ge uw best doen of doodvallen.” Bij het katholieke hermenieke, waar hij begonnen is. Niks rijke pa, niks muziekles. Op eigen kracht naar het conservatorium en als kroon op zijn carrière geeft hij nu rijke snotneusjes les, zoals ik. Kan ik er wat aan doen? Eigenlijk ben ik jaloers op hem. Lijkt me veel leuker bij de fanfare. Gewoon gezellig en je moet niks. Maar ja, die is niet voor protestante elitekinderen.

Ik vertel thuis wat er gebeurd is. Mijn moeder geeft meneer P groot gelijk. Zij heeft als arme tuindersdochter ook haar eigen boontjes moeten doppen en heeft weinig op met „die Philipstechneuten” (inclusief mijn vader), die „alles op een presenteerblaadje kregen aangereikt: zó van moeders pappot naar

de universiteit, daarna meteen een dikbetaalde baan. En ik, verwende apekop, besef ik wel hoe bevoorrecht ik ben met mijn muzieklessen?" Ze stuurt mijn broer en mij elke zomervakantie naar een boer om aardbeien te plukken. „Dan zie je ook eens hoe een ander er wél hard voor moet werken." En typeles, dat lijkt haar ook heel nuttig. Pa vindt het onzin: „daar hebben ze later een secretaresse voor." Van hem krijgen we een groot eikehouten buro kado – directeuren in spé. Hij zag maar één loopbaan voor zijn zoons: VWO, daarna studeren. „God heeft je een goed stel hersens gegeven, gebruik ze!" Dat was niet vrijblijvend - een geschenk van God *niet* gebruiken, dat is een doodzonde.

Zo was het, ik wist niet beter. Knokpartijtjes met de katholieken, muzikles voor mij, het hermenieke voor hen. Naar het VWO, dan de universiteit. Toch groeide er een vaag ongemak. Lang voordat ik doorzag wat de oorzaak was, voelde ik al: wij zijn indringers, we horen eigenlijk niet in Geldrop. Maar ons geïsoleerde Philipsbuurtje was dus ook niet het hele verhaal. Ik heb mij later wel afgevraagd hoe bepalend dat is geweest voor mijn zelfbeeld. Dat sprak niet vanzelf, ik had het gevoel dat ik er steeds verantwoording voor moest afleggen. Aan meneer P, aan mijn moeder, ook later kwam dat vaak terug.

Het was een bevrijding om A.F.Th van der Heijdens „Gevarendriehoek" te lezen. Generatiegenoot en Geldroppenaar, maar katholiek; hij had vanaf de andere kant het ongemak van de scheiding beleefd. Ik was kennelijk niet de enige die ermee zat.

Veranderingen

Ik schiet in mijn goudkleurige soulbroek maar krijg hem bijna niet omhoog - elke dag spant hij strakker om mijn dijen. Ik doe hem weer uit en kijk in de spiegel. Het haar op mijn benen is langzaam aaneengegroeid tot een krullerig tapijt. Daardoor komt het - wil ik geloven. Pukkels, zweetoksels, haar overal, oké. Maar dik: dat nooit! Broek weer aan. Hemd. Kan dat nog, een hemd? Ze hebben allemaal een T-shirt. Blouse, in de broek of los eroverheen? Erin, de bovenste knoopjes open, maar niet verder dan de rand van mijn hemd want dat mag niet gezien worden. Ik begin mijn mouwen op te stropen, maar bedenk me. Waarom worden mijn benen dik maar mijn armen niet? Ik leg mijn hand om mijn vogelpolsje, mijn duim raakt met gemak mijn middelvinger. Bij J zit daar een gat tussen van minstens een vinger breed. Ik span mijn spierballen. Twee muisjes spartelend onder mijn vel, ook niet om mee te koop te lopen. Maar daar kan ik wat aan doen. Zou ik aan moeten doen. Zou ik moeten willen – ach wat. Naar beneden, boterham, thee. Legerjas, lange sjaal rond mijn nek. Een sjaal dient zelfgebreid, door een vriendinnetje. Ik heb dus geen van beiden. Jas hoog dicht dan maar, nek ook veel te dun. Dat was lachen: J stond achter me en kon aan weerskanten mijn kaken zien. Ha ha.

Broodtrommel in pukkel. Pukkel op bagagedrager. Fiets uit het het schuurtje, maar daar trap ik eerst nog mijn schoenen uit. Soulbroek, legerjas, lang haar: ma heeft haar verzet opgegeven. „Hier heb je kleedgeld, koop dan zelf maar wat je leuk vindt." Maar je voeten bederven, nee: schoenen moeten lompe juchtlederen gezondheidsgevaartes zijn. Onverwoestbaar, dus vergeet de komende 100 jaar de mode. Ik stop ze in de doos met oude kranten, haal er mijn cowboylaarzen uit. Kwasi dan, ik heb het gevlochten touwmotief er zelf opgeplakt. The real ones, daarvoor schiet mijn kleedgeld tekort. Er mijn hele zuurverdiende aardbeiengeld aan spenderen? Neu. De suggestie doet het ook wel. Spring op mijn fiets. Heb het hooggebogen nozemstuur er weer afgemonteerd, die suggestie werd te kinderachtig. In plaats van de puch-look wordt het tijd voor een echte brommer. Puch of Tomos? De pingpongbel mag blijven.

Buiten wachten K en P op me. We fietsen samen van deur naar deur, langs B, J, G, mijn oude makkers van de lagere school; ons peleton groeit tot 6 man. Het valt uiteen zodra wij onze fietsen in de EPL kelder hebben geparkeerd: met geen van hen zit ik in dezelfde brugklas. Vanaf dag 1, alleen. Ik voel me klein tussen al die onbekende gezichten, in het lawaai van de lachende schreeuwende nieuwelingen, die zich hier meteen een houding weten te geven. Of doen alsof. Ik zoek een plek zover mogelijk achter in de klas. Veilig, daar kan ik de anderen zien maar zij mij niet. De achterste banken zijn bezet door de grootste ego's. Er is nog één plek vrij, naast een bleke jongen. Ook een stille, daar wil ik best naast zitten.

Huiswerk heb ik op de lagere school nooit gehad. Na een hele dag blokken op mijn nieuwe school vind ik het ook wel mooi geweest. Ik ga thuis zitten tekenen of vogels kijken in het moeras. Bij het eerste proefwerk blijkt mijn leerachterstand een gapend gat. Ik ben misschien onnozel, maar niet achterlijk – aan het werk dan maar. Huiswerk moet, maar daarmee wordt het niet leuker. Het lukt mij al die 6 jaar niet om er systeem in te krijgen. Af en toe een som tussen de tekeningetjes, *Aus ausser bei mit nach seit von* terwijl ik het vogelleven bestudeer.

Ik ervaar het EPL als een droge leerfabriek. Wat God en mijn ouders met mij voorhebben is duidelijk, wat ik zelf wil allerm minst. Ik zit nog vol jongensfantasien: wil later wilde dieren bestuderen of zoeken naar schatten uit de bronstijd. De formules en droge rijtjes feiten die ik braaf uit mijn hoofd leer zeggen me niets. Moeten die me op weg helpen naar mijn toekomstdromen? „Geen zin” is geen uitweg. „Dan maak je maar zin,” zegt mijn moeder kortaf. „Kan ik niet” al helemaal niet. Pa: „Je heb een goed stel hersens (geschenk van God, nietwaar), gebruik ze dan. Leer gewoon je lessen. Al zie je nu niet in waarom, het is altijd goed voor later”. Later, maar nooit nu. Hij vraagt niet wat ik wil, wat ik leuk vind. Of misschien wel? Ik weet het zelf niet. OK, vergeet de beesten- en schatgraversromantiek, maar wat dan wel? Wat dan echt? Urenlang zit ik op mijn zolderkamertje verveeld tekeningetjes te krabbelen of verlangend door het raam naar buiten te staren. Mijn jongensdromen zijn achter de horizon verdwenen, er komt niets voor in de plaats. Mijn motivatie keldert, ik draai op school wel mee, maar steeds oppervlakkiger. Voel me met niemand vertrouwd genoeg om dat te bekennen.

Maten

Af en toe sta ik te kijken bij de kaartspelers in de garderobe en ik draai wel eens een sjekkie voor iemand op de trap, maar er is geen vast clubje waar ik bij hoor. Meestal loop ik met een paar maten een blokje door het saaie buurtje rond de school. Aardige jongens, goedmoedig sfeertje, jongens-onder-mekkaar: stoer, laat je niet kennen. We maken van alles een wedstrijdje - terloops even laten zien dat je het net iets beter weet, net iets handiger bent dan de rest. Bierdop openwippen op de tafelrand, stoer op je fiets springen (zonder je ballen te kneuzen), in één zwaai over dat hek springen, met doodsvrachting die trap afrennen, je moeiteloos 20 keer opdrukken. We kennen alle tv cliché's (pollens reeds, als het ware). We zijn altijd master of the situation. Maar o, wat zijn we gevoelig voor trends! Jeans of soulbroek, pakkie drum, Puch of Tomos, haar tot op je schouders. Even goede vrienden als je niet meedoet, maar wie wil er als grijze muis aan de kant staan? Ik niet. Meedoen is een schild rond mijn onzekerheid. Kan ik niet gewoon ... mezelf zijn?

The Kinks, The Doors, Bob Dylan? Uhh ... David Bowie, Pink Floyd? Nope. Ik weet dermate niks van pop dat J. denkt dat ik de draak met hem steek, of een Zeppelin freak ben of zo. Een poploos leven valt waarschijnlijk buiten zijn voorstellingsvermogen. Ik sta er zo reddeloos buiten, dat klassiek maar mijn handelsmerk moet zijn. Elke dag speel ik op mijn klarinet, heerlijk. Niet precies zoals Mozart het bedoelt, maar dan toch zoals ik het zelf bedoel. „Wat dacht je van jazz?” vraagt H, die piano speelt, op een dag. Jazz! Een rijtje akkoorden en ga je gang - echt mijn eigen muziek. Meneer P waarschuwt streng: „het bederft je ambrochure.” Jazz slecht voor mijn techniek, meent hij het? Waarschijnlijk denkt hij aan onze rijke vaders: dit is het hermenieke niet, dit is een muziekschool, het VWO van de hogere (lees: klassieke) muziek. Thuis toeter ik erop los, weg uit de beknelling van de brave lessen. Als ik met H samenspeel schrijf ik nog wel alle noten op, dwing elk beetje improvisatie tussen de vijf lijntjes op papier. Maar het begint te komen: wat ik speel, dat ben ik zelf.

Leraren

Meneer F

Op school volg ik braaf de lessen, maar het interesseert me allemaal steeds minder. Behalve Duits. Nadat ik op vakantie E leer kennen wordt zij mijn penvriendinnetje en Duits de taal van mijn geheime liefde. Mijn tegendraadsheid en lamlendigheid slaat om in: hé leuk, dit heeft zin, ik heb er zin in! Maar nog motiverender is onze leraar, meneer F. Hij wijdt ons in in de Duitse literatuur: ongecensureerde, maatschappijkritische prachtverhalen die hij naar eigen zeggen onder een lading spruitjes het land insmokkelt. Mahlke (in Katz und Maus) die het Ritterkreuz van een onderzeeboot-kapitein steelt, het om zijn hals hangt en er naakt mee rondparadeert; Mozart (in Der Steppenwolf) die enthousiast naar zijn eigen muziek op de radio luistert en als die wordt afgekapt door beursberichten uitroept: „So funktioniert das ganze Leben, lache darüber!” Opstand, de gevestigde orde im Frage stellen: dát gaat over mij, onzekere puber, die zelf nog geen zin aan zijn leven weet te geven.

Meneer K („The Glóóórious Revolution!”)

„Napoleon zij...” Ik weet niet meer wat hij zei, maar voor die spellingsfout in mijn proefwerk trekt meneer K een punt af. Ik kan dat wel waarderen. Bij hem is geschiedenis een leuk vak; hij kan goed vertellen en weet rijtjes Grote Mannen en droge jaartallen om te smeden tot een spannend verhaal, waarin het altijd om de samenhang der gebeurtenissen gaat. Hij daagt ons uit om over die samenhang met hem mee te denken. Zo zijn we geen kinderen meer die braaf domme feitjes reproduceren (komt goed uit, ik heb een geheugen als een zeef); hij beschouwt ons als zijn gelijken. Dat ik een kinderlijke schrijffout maak, daar mag hij me best met met volwassen humor op afrekenen.

Eén ding is me achteraf opgevallen. Ik kwam vaak in Berlijn en na de wende in Boedapest. Het Oostblok bleek aanvankelijk volkomen Terra Incognita voor me. We zijn opgegroeid in de koude oorlog; wat kregen we een gebrekkig, zwart wit beeld van onze socialistische buurlanden voorgeschoteld! Ook meneer K had wel erg weinig aandacht besteed aan „het rode gevaar”. Hoewel de Oostblokpropaganda minstens zo zwart wit was (Westers Imperialisme!) hadden mijn vrienden dáár een heel wat vollediger en genuanceerder beeld van ons.

Meneer P

Laat ons een keer een flink eind hardlopen. Zonder veel moeite kom ik op kop. Niet omdat ik de eerste wil zijn; waarschijnlijk heeft niemand er echt zin in vandaag. Tot ik F's adem in mijn nek voel. Dat laat ik me niet gebeuren, met zijn korte beentjes. We lopen ons allebei compleet leeg, maar tegen mij is hij kansloos. „Mooi!” zegt meneer P. „Een geboren marathonloper, met jouw lijf. Je zou moeten gaan trainen.” Ik gloei van het compliment, maar de marathon? Dat is wel het laatste wat me interesseert. Nou, niet helemaal: dé manier om echt mee te tellen is goed zijn in sport. Ach. Wanneer we de volgende les in looppas het gymlokaal rondgaan, sjok ik met een vermoeid gangetje achter de meute aan. P denkt dat ik het erom doe. Pissig: „Til je poten op, joh.” Maar eigenlijk is hij teleurgesteld, en dat raakt me. Hij had echt gehoopt me te kunnen motiveren.

Meneer N

Zzzt - zzzt - zzzt sloft hij de trap op, de voeten krachteloos vooruitgeschoven. Grijs pak, grijze lessen, alles afgemeten, emotioneel. Ook de onvoldoendes die hij uitdeelt. Mij laat dat niet zo koud: regelmatig droom ik paniekerig dat ik weer eens een 3 krijg van hem. Tot ik daar in mijn laatste droom voorgoed mee afreken: ik ben als eerste klaar met een wiskundeproefwerk - zelfs eerder dan H, de beste van de klas. Ik lever het in en meneer N werpt een blik op het papier. „Zo zo.” Hij hoeft niet uit te leggen wat dat afgemeten zo-zo betekent: ik heb de helft van de opdrachten niet eens begrepen, laat staan ze uitgerekend. Hij kijkt ze na, zijn pen glijdt dreigend over mijn geknoei, maakt hier en daar een rode uithaal en tekent dan, langzaam en precies, een grote rode 3 erboven. Ik trek het papier uit zijn handen, knijp het tot een prop en smijt het terug op zijn bureau. „Die 3 is niet voor mij, maar voor U! Nooit is het u gelukt om mij ook maar een greintje begrip of plezier in uw vak bij te brengen.” Mijn cijfers worden niet beter, maar sinds die droom is mijn paniek verdwenen.

Ik moet hem nageven: hij wijdde ons in in het binaire systeem, zag aankomen hoe computers ons leven zouden gaan beheersen.